

Themalijst Burgerschap Docent VO

Versie 19-1-2026

Samen	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
Kennis	1. De leerling weet hoe hij respectvol met andere mensen om kan gaan.	- De leerling weet wat het woord respectvol is. - De leerling weet uit de geschiedenis dat mensen elkaar buitensloten. - De leerling weet dat mensen over de hele wereld elkaar buitensluiten. - De leerling weet hoe je rekening kan houden met elkaar.
Vaardigheden	2. De leerling kan opkomen voor andere mensen in oneerlijke situaties.	- De leerling doet iets voor andere mensen als ze worden buitengesloten. - De leerling vertelt het aan een volwassene als hij een oneerlijke situatie ziet. - De leerling ziet wanneer iemand anders hulp nodig heeft.
	3. De leerling doet iets voor mensen, zonder hiervoor iets terug te verwachten.	- De leerling ziet wanneer iemand anders hulp nodig heeft. - De leerling zet zich in, om andere mensen te helpen.
Attituden	4. De leerling wil in zijn gedrag positief bijdragen aan het welzijn van anderen.	- De leerling wil respectvol met andere mensen omgaan. - De leerling wil opkomen voor mensen die buitengesloten worden. - De leerling wil met anderen nadenken over hoe oneerlijke situaties opgelost kunnen worden. - De leerling wil naar andere leerlingen luisteren als ze een probleem hebben. - De leerling wil iets doen voor iemand zonder hiervoor iets terug te verwachten.

Verschillen	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
Kennis	5. De leerling weet van verschillen in onze samenleving.	- De leerling kent verschillen in geloof. - De leerling kent verschillen in cultuur en tradities. - De leerling kent de verschillende vormen van samenleven en de leerling weet wat de Nederlandse wet daarover zegt. - De leerling kent verschillende vormen van genderidentiteit en hij weet wat daarover in de Nederlandse wet staat. - De leerling weet dat zijn mening niet hetzelfde hoeft te zijn als die van iemand anders. - De leerling weet hoe de grondwet discriminatie en racisme afwijst.
Vaardigheden	6. De leerling kan respectvol zijn mening geven over verschillen die hij in de samenleving ziet.	- De leerling kan zijn mening geven over verschillen in geloof. - De leerling kan zijn mening geven over verschillen in cultuur en tradities. - De leerling kan de verschillende vormen van samenleven onderscheiden. - De leerling kan respectvol zijn mening geven over verschillen die hij in de samenleving ziet.

	7. De leerling kan respectvol omgaan met mensen die anders zijn dan hijzelf.	- De leerling kan respectvol iets vertellen over mensen met mensen met een andere genderidentiteit. - De leerling kan respectvol een gesprek voeren met mensen met een andere genderidentiteit - De leerling kan reflecteren op zijn eigen gedrag in situaties die discriminerend of stereotyperend zijn.
Attituden	8. De leerling wil respectvol omgaan met mensen die anders zijn dan hijzelf.	- De leerling wil alle mensen gelijkwaardig behandelen. - De leerling wil verschillen respecteren die hij in de Nederlandse samenleving ziet. - De leerling wil respectvol omgaan met mensen die van hem verschillen. - De leerling wil verschillende vormen van samenleven respecteren. - De leerling wil mensen met een andere genderidentiteit respecteren en goed met hen omgaan. - De leerling wil reflecteren op zijn eigen gedrag in situaties die discriminerend of stereotyperend zijn.

Duurzaamheid	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
Kennis	9. De leerling weet van problemen en oplossingen die door andere mensen zijn bedacht voor milieuvraagstukken.	- De leerling weet dat we goed voor de aarde moeten zorgen. - De leerling weet wat de voor-en nadelen zijn van fossiele brandstoffen. - De leerling weet wat welke regels de Nederlandse overheid treft om energie te besparen en duurzame energie te gebruiken.
Vaardigheden	10. De leerling kan uitleggen hoe hij verantwoordelijk omgaat met de aarde.	De leerling kan uitleggen waarom het voor de aarde goed is om met de fiets of lopend naar school te gaan.
	11. De leerling kan keuzes maken om energie te besparen.	- De leerling kan zuinig omgaan met water. - De leerling kan zuinig omgaan met elektriciteit.
	12. De leerling kan manieren bedenken om beter voor de aarde te zorgen.	- De leerling kan iets doen voor de natuur. - De leerling kan zuinig omgaan met water. - De leerling kan zuinig omgaan met elektriciteit.
Attituden	13. De leerling wil verantwoordelijk omgaan met de aarde.	- De leerling wil verstandig met energie omgaan. - De leerling wil nadenken over zijn ecologische voetafdruk en hoe hij die kan verkleinen. - De leerling wil nadenken hoe hij duurzame energie kan gebruiken. - De leerling wil verantwoordelijk omgaan met zijn watergebruik. - De leerling wil verantwoordelijk omgaan met zijn elektriciteitsgebruik.

Digitaal	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
Kennis	14. De leerling weet wat de voordelen en nadelen zijn van sociale media	- De leerling weet wat hij moet doen als er digitaal gepest wordt. - De leerling weet wat sociale media is. - De leerling ken de voordelen en gevaren van het delen van informatie op sociale media. - De leerling weet wat groepsdruk is bij sociale media.
Vaardigheden	15. De leerling kan grenzen stellen aan zijn schermtijd	De leerling kan inschatten wat een passende schermtijd is.

	16. De leerling kan vertellen wat hij wel en niet op internet kan delen.	De leerling kan een positief berichtje versturen.
	17. De leerling kan ingrijpen wanneer iemand digitaal gepest wordt.	De leerling kan inschatten hoe een berichtje op iemand anders overkomt.
	18. De leerling kan vertellen welke keuzes hij maakt op zijn computer of telefoon.	De leerling kan zijn keuzes op het internet verantwoorden.
<i>Attituden</i>	19. De leerling wil verantwoordelijkheid nemen over de keuzes die hij maakt op sociale media.	- De leerling wil kritisch naar zijn schermtijd kijken. - De leerling wil keuzes maken over wat hij deelt op sociale media. - De leerling wil voor anderen opkomen wanneer iemand digitaal wordt gepest. - De leerling wil letten op zijn digitale gedrag. - De leerling wil verantwoordelijkheid nemen voor zijn digitale gedrag.

Democratie	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
<i>Kennis</i>	20. De leerling weet hoe de Nederlandse democratie werkt.	- De leerling weet hoe de verkiezingen werken. - De leerling weet de werking van de 1^e en 2^e kamer. - De leerling weet hoe de grondwet is ontstaan. - De leerling kent verschillende politieke partijen en hun ideeën. - De leerling weet wat gelijkwaardigheid is. - De leerling weet wat solidariteit is. - De leerling weet wat vrijheid is.
<i>Vaardigheden</i>	21. De leerling kan verschillen tussen een aantal politieke partijen benoemen.	De leerling kan verschillen tussen een aantal politieke partijen benoemen.
	22. De leerling kan vertellen waarom mensenrechten belangrijk zijn.	- De leerling kan op een gelijkwaardige manier met andere mensen omgaan. - De leerling kan uitleggen wat hij goed of fout vindt kijkend vanuit verschillende perspectieven.
	23. De leerling kan vertellen waarom vrijheid belangrijk is.	De leerling kan zijn mening uiten.
	24. De leerling kan vertellen waarom gelijkheid belangrijk is.	- De leerling kan op een gelijkwaardige manier met andere mensen omgaan. - De leerling kan omgaan met mensen die anders zijn. - De leerling kan manieren van inspraak vergelijken. - De leerling kan beoordelen of besluitvorming eerlijk is en iedereen mee kan doen.
	25. De leerling kan vertellen waarom solidariteit belangrijk is.	- De leerling kan begrip voor anderen hebben. - De leerling kan ermee omgaan dat iemand anders een andere mening heeft. - De leerling kan er iets van zeggen als er iets gebeurt wat niet fijn is voor een ander. - De leerling kan verantwoordelijkheid nemen voor wat hij zegt.
<i>Attituden</i>	26. De leerling wil rekening houden met anderen als er keuzes worden gemaakt.	- De leerling wil snappen wat de politiek doet voor mensen. - De leerling wil zijn mening vergelijken met die van andere mensen. - De leerling wil de wetten van de overheid opvolgen.

Wereld	Stellingen/vragen	Aanvullende ontwikkelpunten (in mouseover)
Kennis	27. De leerling weet verschillende manieren waarop landen en hun inwoners met elkaar omgaan.	- De leerling weet dat landen elkaar nodig hebben om geld te verdienen. - De leerling weet wat slavernij is. - De leerling weet dat landen samenwerken in organisaties, zoals de EU en NAVO. - De leerling weet de gewoontes van andere wereldgodsdiensten.
Vaardigheden	28. De leerling kan oplossingen bedenken tegen armoede.	De leerling kan oplossingen bedenken tegen armoede.
	29. De leerling kan uitleggen waarom andere landen nodig zijn om afspraken te maken over milieu en veiligheid.	- De leerling kan vertellen wat de EU doet voor het milieu. - De leerling kan vertellen wat de EU doet voor veiligheid.
	30. De leerling kan vertellen hoe je vandaag slavernij tegen kunt gaan.	De leerling kan uitleggen dat een deel van onze spullen worden gemaakt in slavernij.
	31. De leerling kan uitleggen wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen het boeddhisme, hindoeïsme en het christendom.	De leerling kan uitleggen wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen het boeddhisme, hindoeïsme en het christendom
Attituden	32. De leerling wil zorgen voor mensen die het moeilijk hebben.	- De leerling wil zonder vooroordelen kijken naar mensen uit een andere cultuur. - De leerling wil nadenken over oplossingen tegen armoede. - De leerling wil nadenken over wat hij kan doen tegen slavernij. - De leerling wil nadenken waarom het belangrijk is dat landen met elkaar samenwerken. - De leerling wil respectvol in gesprek gaan met mensen die anders denken dan hij.